Роєнко, В. В. Світові тенденції інвестиційної діяльності страхових компаній / В. В. Роєнко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. - 2011. – Вип. 33. – С. 321-329.

В. В. Роєнко, *аспірант*
ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»

СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

У статті досліджено ключові тенденції інвестиційної діяльності страхових компаній у розвинутих країнах світу. Проводиться аналіз структури інвестиційних портфелів страховиків США, Німеччини та Японії.

Ключові слова: інвестиційний портфель, страхова компанія, цінні папери, фондовий ринок, довірче управління.

Постановка проблеми. Ефективність діяльності страхових компаній на довгострокову перспективу, підвищення ринкової вартості компанії, задоволення потреб споживачів страхових послуг багато в чому залежить від рівня інвестиційної активності організації. Фінансові ресурси, які акумульовані у страхових резервах, виступають важливим джерелом інвестицій в економіку. На світових фінансових ринках прослідковується тенденція коли страхові компанії активно конкурують з інвестиційними та пенсійними фондами щодо залучення коштів юридичних та фізичних осіб.

Сучасний етап розвитку вітчизняного страхового ринку характеризується стабільним нарощенням обсягів страхових операцій, покращенням його якісних характеристик та посиленням ролі страхових компаній в розвитку національної економіки. У зв’язку з цим постає необхідність дослідження особливостей здійснення інвестиційної діяльності закордонними страховиками та використання їх досвіду в практиці вітчизняних страхових компаній, оскільки інвестиції виступають важливим інструментом задоволення економічних інтересів як акціонерів компанії, так і власників страхових полісів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній літературі значна увага приділяється фінансовим аспектам діяльності страхових компаній у працях таких науковців як: В. Базилевич [2], О. Барановський. О. Гаманкова [1], С. Осадець [3], Н. Ткаченко, В. Фурман та інші. Проте у роботах вітчизняних дослідників детально не розглядається інвестиційна політика закордонних страхових компаній, особливості її здійснення в сучасних економічних умовах.

Метою статті є дослідження особливостей здійснення інвестиційної діяльності страховиками у розвинутих країнах світу в ретроспективі та на сучасному етапі їх розвитку.

Виклад основного матеріалу. Страхові компанії виступають важливими учасниками в забезпеченні кругообігу фінансових ресурсів та створенні необхідних умов для соціально-економічного розвитку суспільства. Діяльність страхових компаній на ринку не обмежується лише збором страхових платежів та виплатою страхового відшкодування, а також пов'язана із постачанням інвестиційних ресурсів в економіку країни. Ключовою особливістю страхового бізнесу є інверсійний характер його функціонування (отримання страхової премії передує настанню страхового випадку), який створює умови для акумулювання значних за обсягом фондів грошових коштів та їх максимально ефективного використання з метою отримання додаткового прибутку.

Основною метою інвестування страхових резервів та власних коштів страховика є капіталізація їх вартості. Інвестиційна політика страховика має бути розроблена таким чином, щоб гарантувати максимальну надійність та доходність вкладень, і в той же час підтримувати ліквідність страхових зобов'язань за рахунок диверсифікації активів. Отже, основними принципами інвестування тимчасово вільних грошових коштів є безпечність, прибутковість, ліквідність та диверсифікованість. Доцільно зазначити, що у нормативно-правових документах Європейського Союзу зазначається про необхідність розміщення коштів страховика у межах країн ЄС, оскільки виконання зобов'язань також здійснюється в межах зазначеної території. Окрім цього, валюта інвестицій має відповідати валюті виконання страхових зобов'язань. Дана норма застосовується для нівелювання ризику зміни валютного курсу.

Таким чином, від ефективності інвестиційної діяльності залежить не лише розмір прибутку страховика, але і його фінансова стійкість та платоспроможність. Фактично інвестиційна політика пов'язана з відчуженням фінансових ресурсів з грошового обороту страхової компанії, що може призвести до невиконання зобов'язань перед страхувальниками.

У країнах з ринковою економікою страхові компанії виступають одними з найбільших інституційних інвесторів. Спеціалізовані небанківські фінансово-кредитні установи, у тому числі страхові компанії, акумулюють значні за обсягом фінансові ресурси населення та суб'єктів господарювання на достатньо тривалий період, що дозволяє здійснювати їм довгострокові інвестиції. Так, наприкінці 2009 р. сумарні активи страхової галузі

становили 22,6 трлн. дол. США або близько 12 % світового обсягу фінансових активів (рис. 1) [4].

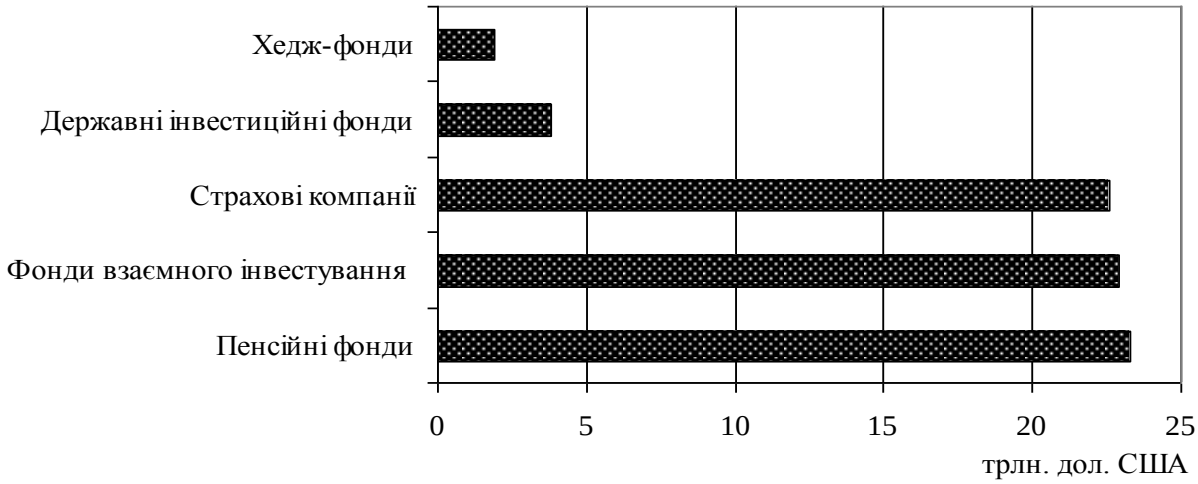

Рис. 1. Сумарні активи найбільших інституційних інвесторів на кінець 2009 р. [4]

Обсяг активів страхових компаній знаходяться майже на одному рівні з пенсійними фондами та фондами взаємного інвестування. При розгляді структури інституційних інвесторів у світі доцільно відзначити, що у країнах з розвинутою системою недержавного страхування (Австрія, Канада, Нідерланди, Швейцарія, Великобританія, США) особливого поширення набули пенсійні фонди. А в Японії, Кореї та більшості інших європейських країнах на ринку домінують страхові компанії.

Варто зазначити, що на чотирьох найбільших національних страхових ринках (США, Японія, Великобританії, Франції) зосереджено більше ніж 60 % або 14,3 трлн. дол. США світового обсягу страхових активів (рис. 2). Найбільший обсяг активів (394 млд. дол. США) страхових компаній з числа ринків, що розвиваються належить Китаю, для якого характерне стрімке нарощення обсягів страхових операцій та активне розміщення акумульованих резервів на фінансових ринках багатьох країн світу.

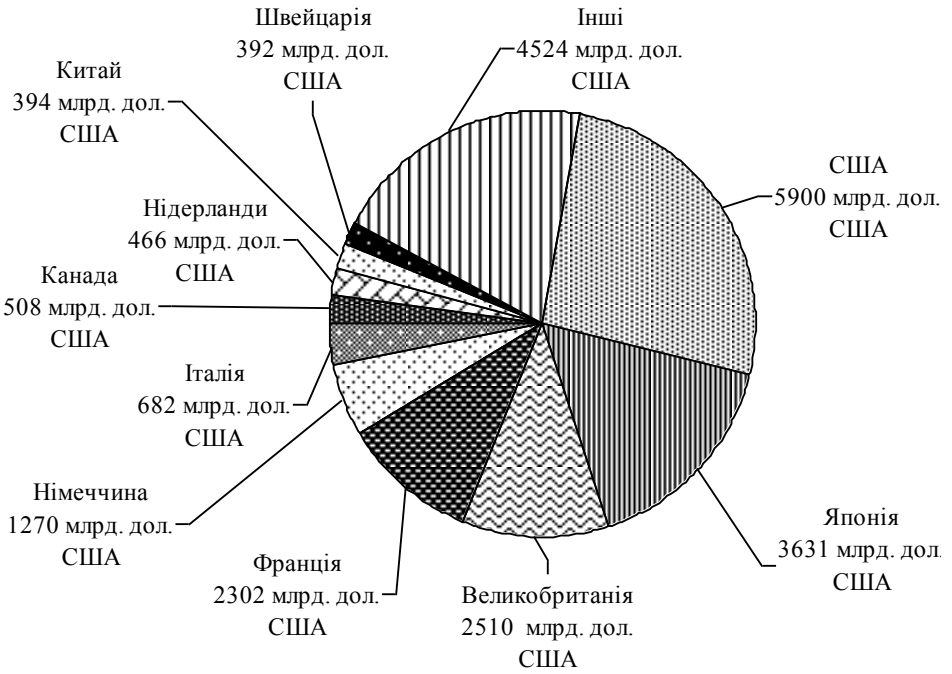

Рис. 2. Географія активів страхових компаній станом на кінець 2009 р. [4]

Світова фінансова криза 2008–2009 рр. та її наслідки змусили страховиків змінити підхід до інвестиційної діяльності. Проявами нестабільності на світових фінансових ринках стало рекордне падіння доходності облігацій навіть у таких традиційно стабільних країнах, як Німеччина та США. Беручи до уваги негативні наслідки фінансової кризи, на сучасному етапі розвитку страховики використовують консервативний підхід у виборі типу інвестиційної політики. Фахівці Swiss Re акцентують увагу на тому, що надінвестування в низько ризикові та низько доходні цінні папери суттєво зменшує інвестиційні доходи страховиків. Зокрема, ними було підраховано, що при встановленні нормативу для страхових компаній США розміщувати одну половину своїх активів у казначейських облігаціях, а іншу – в казначейських векселях призвело б до зменшення доходності інвестицій на 1,5 % щороку. За досліджуваний період 1991–2008 рр. світові обсяги активів страховиків могли б зменшитися на 22,6 трлн. дол. США або на 340 млрд. дол. США щороку [4].

Розглянемо основні напрямки вкладання коштів страховими компаніями США, Німеччини та Японії, виходячи з даних, які наведені на рисунку 3. Вибір зазначених країн пояснюється різними підходами органів державної влади в регулюванні інвестиційної діяльності. Так, «континентальна» система права (Німеччина, Японія, Франція, Італія, Іспанія) передбачає обов'язкову прибутковість страхової діяльності, а інвестиційна виступає як додаткове джерело прибутку. Натомість

«американська» система права (США, Великобританія, Австрія, Канада) розглядає інвестиційну діяльність як можливий варіант покриття збитків внаслідок здійснення операційної діяльності.

Дані рисунку 3 свідчать, що до пріоритетних напрямків вкладання грошових коштів страхових компаній є цінні папери, а саме державні та муніципальні облігації, казначейські векселя, корпоративні облігації, іменні облігації, депозитні сертифікати, акції та ін. Незважаючи на національні особливості розміщення активів страховиків, можна виділити кілька ключових закономірностей їхнього інвестування:

− страхові компанії з ризикового страхування у більшій мірі утримують свої вільні грошові кошти в ліквідних активах, а саме в готівці або акціях;

− для компаній зі страхування життя характерним в основному є надання позик та вкладання коштів у фінансові інструменти з фіксованою доходністю, а саме різного виду облігації. Оскільки ануїтетні виплати по борговим зобов'язанням страховика можуть бути синхронізовані зі сплатою регулярних платежів по облігаціям.

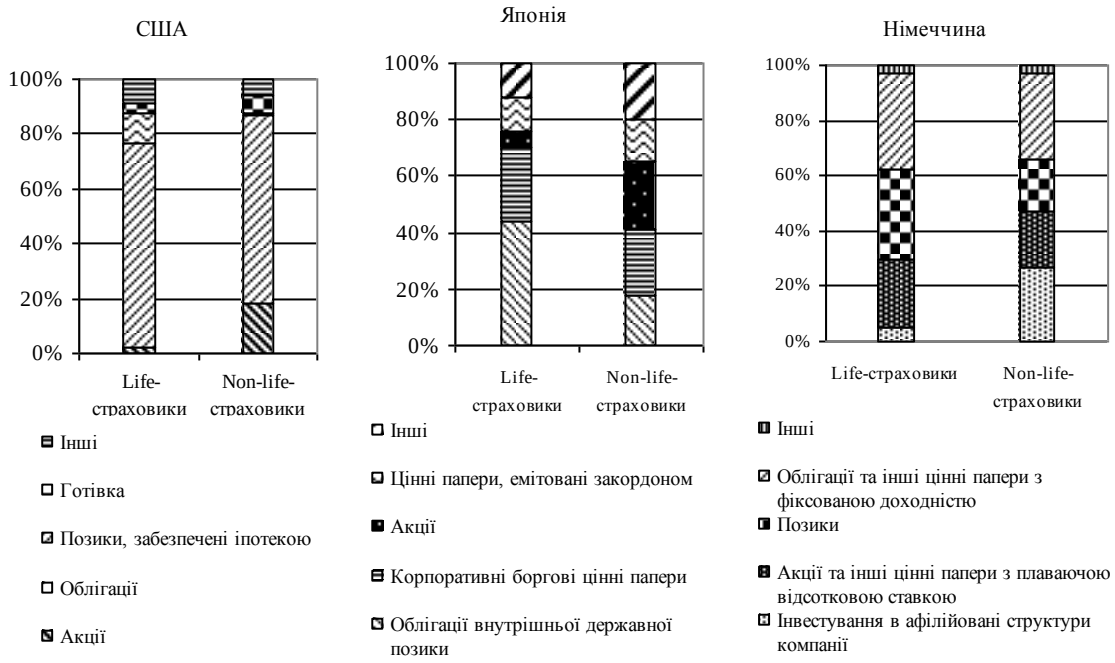

Рис. 3. Структура розміщення активів страхових компаній США, Японії та Німеччини [4-6,8]

З рисунку 3 видно, що основною сферою інвестиційних інтересів страхових компаній є інструменти з фіксованою доходністю, які в основному представлені облігаціями. Вкладання коштів у боргові зобов'язання дозволяє страховикам розробляти довгострокові інвестиційні стратегії з високою ймовірністю отримання прогнозованої доходності. Вибір інвесторами облігацій пояснюється, по-перше, можливістю отримання гарантованого

фіксованого доходу, по-друге, різноманітністю даного виду цінного паперу (залежно від терміну обігу, способу погашення, норми доходності) та по-третє, виступає одним із найбільш надійних фінансових інструментів.

У США компанії зі страхування життя 54 % своїх страхових резервів розміщують у корпоративних облігаціях та 16 % – у держаних та муніципальних облігаціях. У Німеччині частка облігацій та інших цінних паперів з фіксованою доходністю у структурі інвестиційного портфелю страховиків знаходиться у межах 30% [8].

Достатньо широко розповсюдження серед компаній з ризикового страхування набула практика придбання акцій. Акції є більш ризикованим фінансовим інструментом, які дають можливість отримати доходність у декілька разів більшу, ніж за облігаціями та векселями. У Японії 24 % коштів компаній з ризикового страхування направлено на придбання акцій, у той час у США – 18 %.

Визначальним моментом в діяльності європейських страховиків є зміна їх інвестиційних пріоритетів: зменшення частки вкладень в акції на користь облігацій. Рекордне падіння цін на акції у 2000 р. у зв'язку з терактом 11 вересня змусило страховиків віддавати перевагу менш ризиковим цінним паперам, а саме облігаціям (рис. 4). Дані рисунку наочно демонструють, що в періоди економічного піднесення європейські страхові компанії утримують більше ніж 35 % своїх резервів у акціях, у той час як частка облігацій та інших цінних паперів з фіксованою доходністю зменшується.

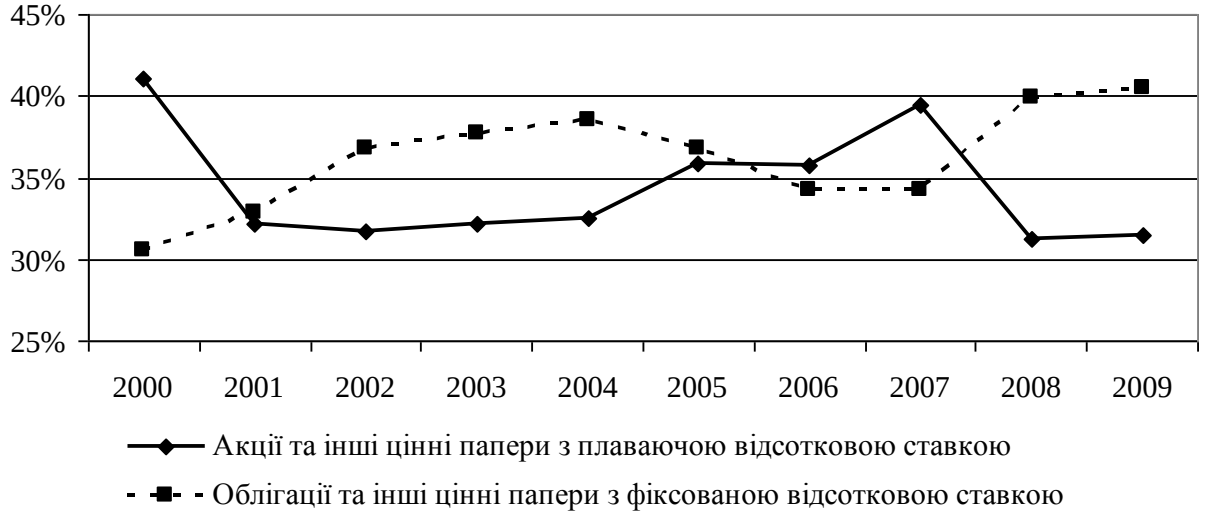

Рис. 4. Питома вага акції, облігацій та інших цінних паперів у структурі європейських страхових компаній за період 2000–2009 рр. [5]

Приймаючи рішення про інвестування грошових коштів, страховик повинен оцінити можливі ризики та надходження від вкладання у визначені види активів. У більшості випадків спрацьовує наступна закономірність

розміщення коштів: зі збільшенням терміну інвестування ризики зменшуються та навпаки. Страховики з достатнім обсягом капіталу та схильністю до ризикових операцій мають широкий спектр фінансових інструментів з різними рівнями доходності (табл. 1).

Таблиця 1

Показники доходності найбільш популярних фінансових інструментів у світі станом на 30.09.2010 р. [10]

Вид активу	Поточна доходність, %	Середнє значення кредитного рейтингу
Облігації з фіксованою доходністю (ING США)	2,6	Aa1/Aa2
Міжнародні облігації	2,2	Aa1/Aa2
Муніципальні облігації (США)	2,4	Aa2/Aa3
Високодохідна позика (США)	8,2	B1/B2
Облігації країн, що розвиваються	5,6	Baa3/BB+
Позики компаніям з високою часткою залученого капіталу	6,8	B1 (B+)
Привілейовані акції	7,4	-

Аналіз рівнів доходності фінансових інструментів підтвердив, що найбільш ризиковим є вкладання акумульованих страховиком коштів у високодохідні облігації. У той же час інвестор розраховує на отримання потенційно вищої доходності.

Розглядаючи привілейовані акції як напрям інвестування коштів страховика, доцільно зазначити про отримання гарантованого доходу їх власниками у вигляді фіксованих процентів до номінальної вартості акції. У 2009 р. поточна дохідність привілейованих акцій у світі становила близько 7,4%. Незважаючи на інвестиційну привабливість, вкладання в даний фінансовий інструмент супроводжується додатковими ризиками. Оскільки у випадку банкрутства компанії першочергово погашаються зобов'язання перед працівниками, органами державної влади, кредиторами, а потім вже власниками привілейованих акцій.

Важливою тенденцією розвитку інвестиційних процесів у світі є дедалі частіше вкладання коштів в альтернативні фінансові інструменти, а саме: хедж-фонди, фонди прямих інвестицій, біржові товари, активи компаній країн, що розвиваються та інші. Вибір альтернативних напрямків для інвестування зумовлений бажанням отримати потенційно вищу доходність,

диверсифікувати структуру інвестиційного портфелю та зберегти активи від інфляційного ризику.

Страхові компанії, маючи у своєму розпорядженні достатній обсяг фінансових ресурсів, здійснюють вкладання у фонди прямих інвестицій. Механізм функціонування зазначених фінансових установ полягає в акумулюванні коштів фізичних та юридичних осіб з наступним їх вкладанням в основному в приватні акціонерні товариства, цим самим отримуючи контроль над значною часткою власного капіталу та повноваження в управлінні даної компанії. У фондах прямого інвестування зосереджено близько 90 млрд. дол. США активів страхових компаній або 17 % від загального обсягу розміщень.

У зв'язку зі зрілістю страхових ринків розвинутих країн, страховики все частіше починають виходити на ринки, що розвиваються, розглядаючи їх як величезний за обсягом невикористаний сегмент росту страхового бізнесу. З метою розширення географії своєї діяльності та одержання додаткового прибутку страхові компанії виходять на ринки, що розвиваються в основному за рахунок прямих інвестицій шляхом створення дочірніх підприємств. Темпи зростання страхового бізнесу у цих країнах є вражаючими. Зокрема, за період 2000-2009 рр. темпи зростання страхових премій, залученими non-life страховиками щорічно становили 9,3%, при цьому для life страховиків − 14%. Частка страхових премій, які припадають на ринки, що розвиваються у світі становить 14%. Експерти прогнозують, що до 2020 р. дана цифра може зрости до 24%, випередивши за обсягом страховий ринок США [4].

Висновки. Дослідивши особливості здійснення інвестиційної діяльності страхових компаній у розвинутих країнах світу, варто наголосити на їх доцільності та необхідності для розвитку страхового бізнесу як на мікро-, так і макрорівні. З одного боку, інвестиції виступають основою для забезпечення економічного зростання та фінансування галузей економіки країни, а з іншого – джерелом отримання додаткового прибутку та механізмом забезпечення фінансової стійкості страхової компанії.

Закордонні страхові компанії, виступаючи одними з найбільших інституційних інвесторів у світі, здійснюють розміщення власних та залучених коштів в основному в цінні папери, а особливо в фінансові інструменти з фіксованою доходністю. Страховики для підвищення ефективності їх діяльності на ринку почали активно співпрацювати з компаніями по управлінню активами. До пріоритетних напрямків дослідження даної проблематики є розгляд діяльності вітчизняних страховиків на інвестиційному ринку, розробка рекомендацій щодо

покращення інвестиційної активності страхових організації з урахуванням досвіду розвинутих країн світу.

Список використаної літератури:

1. Гаманкова, О. О. Фінанси страхових організацій: навч. посіб. / О. О. Гаманкова – К. : КНЕУ, 2007 – 328 с.
2. Страхування [Текст] : підручник / ред. В. Д. Базилевич. - К. : Знання, 2008. - 1019 с.
3. Страхування: підручник / Мін-во освіти і науки України, КНЕУ, Укр. фінансово-банківська школа; ред. С. С. Осадець. - 2-е вид.,перероб. і доп.. - К. : КНЕУ, 2002. - 599 с.
4. Insurance investment in a challenging global environment [Електронний ресурс] / Swiss Re // Sigma. – 2010. – № 5. – Режим доступу: http://www.swissre.com/ – Назва з екрану.
5. European insurers' investment portfolio [Електронний ресурс] / CEA. – 2009. – Режим доступу: http://www.cea.eu/index.php/facts-figures/statistical-series/investment – Назва з екрану.
6. Insurance Fact Book [Електронний ресурс] / Insurance Information Institution – 2009. – Режим доступу: http://www2.iii.org/insurance-fact-book/web-extras/download-by-chapter.cfm – Назва з екрану.
7. Investment Outsourcing [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://financecareers.about.com/b/2010/04/23/investment-outsourcing.htm– Назва з екрану.
8. Statistical Yearbook of German Insurance [Електронний ресурс] / GDV – 2010. – Режим доступу: http://www.gdv.de/English/index.html – Назва з екрану.
9. Systemic Risk in Insurance – An analysis of insurance and financial stability [Електронний ресурс] // Special Report of The Geneva Association Systemic Risk Working Group. – 2010. – 129 p. – Режим доступу: www.genevaassociation.org – Назва з екрану.
10. Veit, B. In Search of Investment Yield [Електронний ресурс] / B. Veit, C. LeGraw // BlackRock. – 2010. – Режим доступу: https://estudio.blackrock.com/ – Назва з екрану.

Summary

The article is devoted to the key tendencies in investment activities of insurance companies in developed countries. The analysis of structure of insurers' investment portfolio of the USA, Germany and Japan is conducted.